

Australian Shepherd

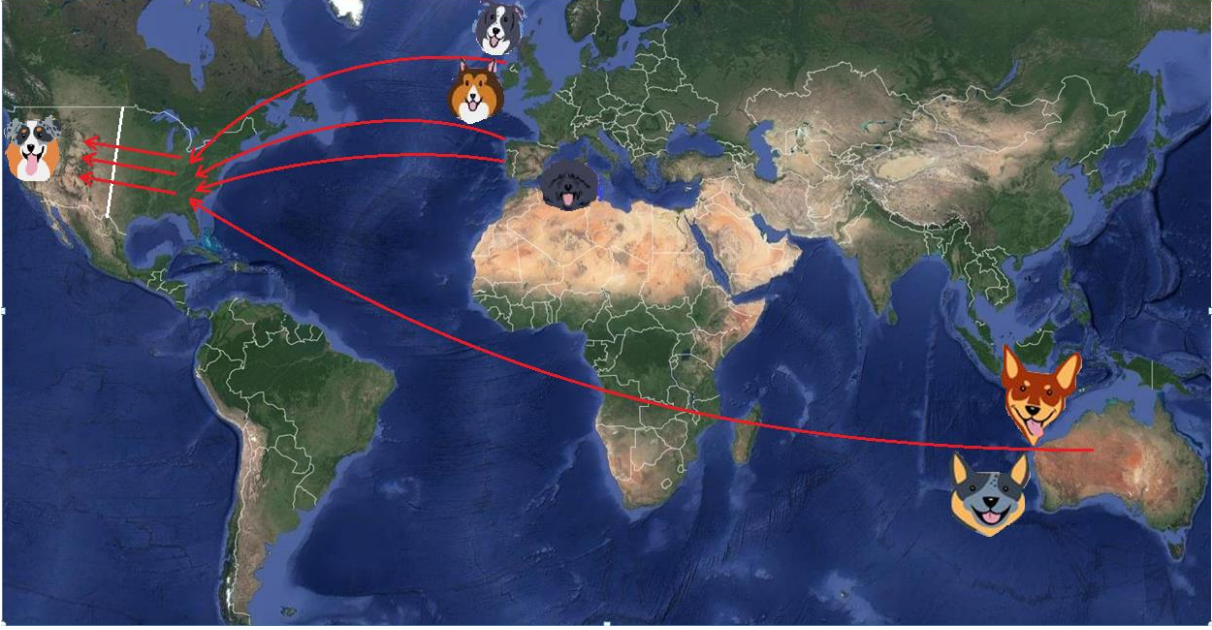
Hazırlayan: Umut Aydınoglu

Konular:

1. Tarihçe
2. Irk Standardı
3. Renk Genetiği
4. Kuyruk Genetiği
5. Irkı Tehdit Eden Hastalıklar
6. Karakter
7. Yetiştiricilik Hakkında

Giriř: Bu doküman, Avustralya Çoban Köpeği ile ilgilenenlerin bilgi birikimini arttırmak için hazırlanmıştır. Standart kısmında anlatılan FCI standardıdır. Fakat diğer kabul görmüş kulüplerce de uygulanan standartlara değinilmektedir. Ayrıca neden standardın bu şekilde oluşturulduğu, “fit for function” felsefesi çerçevesinde anlatılmıştır. Dolayısı ile standartta belirli bir maddenin ne olduğunun yanı sıra, neden bu şekilde istendiği de köpeğin birincil görevi olan sürü gütme fonksiyonu ile ilişkilendirilmektedir. Ardından genetik ve ırka ait hastalıklar ile ilgili, ırkı etkileyen faktörlerden bahsedilmektedir. Irkın en önemli özelliklerinden biri olan karakter konusunda genel bir bilgi verildikten sonra, Avustralya Çoban Köpeği yetiştiricilerinin dikkat etmesi gereken hususlar hakkında kısa bir bilgi verilmektedir.

1. TARİHÇE

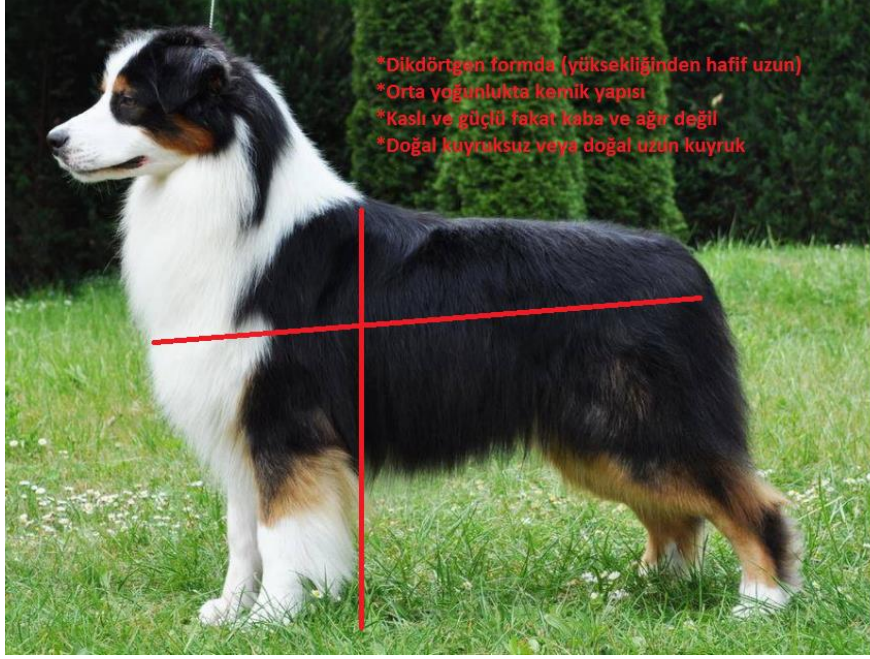

Adının aksine Avustralya'da değil, ABD'de yetiştirilmiş bir ırktır. Avustralya Çoban Köpeği'nin kökenini belki de en iyi yukarıdaki harita açıklar. Özellikle birinci dünya savaşından sonraki dönemde, ABD'de güçlenmekte olan hayvancılık sektörü, gerek küçükbaş gerekse büyükbaş hayvan ithali sırasında, taşınan hayvanları güdecek köpeklerin de ABD'ye girmesinde rol oynadı. Bu köpekler dünyada hayvan gütmeye konusunda kendilerini kanıtlamış, fakat farklı tekniklere sahip sürü güdücülerdi. İlk olarak ABD'nin doğusuna ayak basan bu köpekler dünyanın dört bir yanından geliyordu. İskoçya'dan collieler, İspanya'dan Katalan Çoban Köpeği ve tabii ki Avustalya'dan Kelpie ve Cattle Dog. Bu köpekler ABD'nin doğu kesiminin iklim ve coğrafi şartlarına çok uygundular, fakat hayvan sürüleri batıya gittikçe coğrafi şartlar değişti. Kuraklaşan, çoraklaşan, sertleşen kayalık arazinin, sertleşen karasal iklimin ve hem küçükbaş hem de büyükbaşın üstesinden gelebilecek çok yönlü bir ırkın arayışına giren Vahşi Batı kovboyları, ancak 1950'lerde aradıkları köpeği yakaladılar diyebiliriz. O kadar ki, Kızılderililer bile bu ırktan etkilenip, bakışından yola çıkarak bu köpeklere "ghost eyed dog" demişlerdir.

Kulüp bazında yapılan çalışmalara bakacak olursak, 1957'de kurulan ASCA (Australian Shepherd Club of America), 1961'de ilk standardı yayınladı. Ardından IASA (International Australian Shepherd Association) 1966'da bir standart yayınladı. Standard yıllar boyunca değişti, gelişti ve sonunda 1991'de AKC tarafından ırkın tanınmasıyla, tüm dünyaya yayılması hızlandı. Bu popüler ırkın FCI tarafından tanınması ise ancak 2007'de gerçekleşti. İlk tanındığı tarihten itibaren yoğun olarak yarışmalarda görülümekte ve popülerliği her geçen gün artmaktadır.

2. IRK STANDARDI

GENEL GÖRÜNÜM:

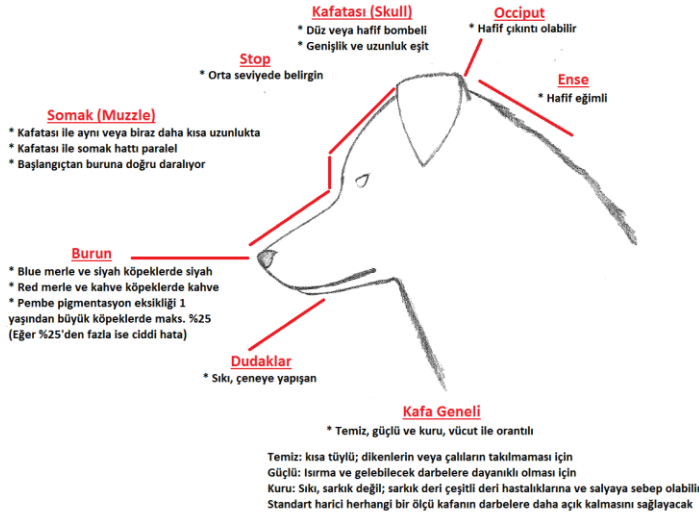

- *Dikdörtgen formda (yüksekliğinden hafif uzun)
- *Orta yoğunlukta kemik yapısı
- *Kaslı ve güçlü fakat kaba ve ağır değil
- *Doğal kuyraksuz veya doğal uzun kuyruk

(Fotoğraftaki köpeğin adı: Risingstar Royal Flash dcd Energies)

Avustralya Çoban Köpeği dikdörtgen formda bir köpektir. Diğer bir deyişle, uzunluğu yüksekliğinden hafif fazladır. Kemik yapısı orta yoğunlukta ve kaslıdır. Kesinlikle kaba veya ağır olmamalıdır. Doğuştan kuyraksuz doğabilen ırklardandır. FCI standardına göre doğal kuyraksuz veya doğal uzun kuyruk kabuldür. Kuyruk kesimi desteklenmemektedir. Bu durum, AKC standardı ile olan farkın en bariz olduğu kısımdır. ABD'de geleneksel olarak kuyruk kesimi devam etmektedir. Bir Avustralya Çoban Köpeğinin doğal kuyraksuz doğması için gerekli genetik aktarım ilerleyen kısımda verilecektir. Standardın tam 15 yerinde 'orta' (medium veya moderate) kelimesi geçmektedir. Bu sayı bile başlı başına bu ırkın ne kadar dengeli ve abartıdan uzak olması gerektiğini belirtir.

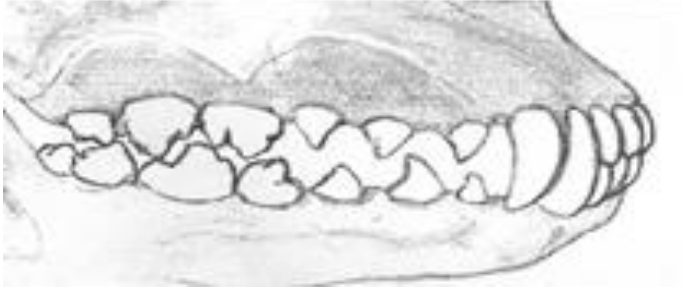
KAFA:

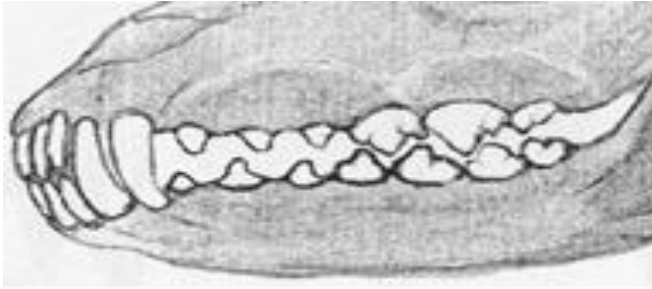
Kafa genel olarak bakıldığında temiz olmalıdır. Buradaki temiz, kısa tüylere sahip anlamına gelmektedir. Bu, diken ve çalıkların takılmasını engelleyen bir fiziksel özellik olarak öne çıkar. Avustralya Çoban Köpeğinin kafası güçlü olmalıdır. Büyükbaş ile uğraşan ve gerektiğinde sığırlara karşı çok yakın ve sert çalışabilen bu köpekler, büyükbaş tekmelerine maruz kalabilirler, bu durumlara dayanıklı bir kafa yapısı, oldukça önemlidir. Deri sarkık olmamalıdır, sarkık deri çeşitli deri hastalıklarına sebep olabilir.

Kafatası somak hattı FCI ve AKC standardına göre paraleldir, ASCA standardına göre paralel veya oblik (içbükey) olabilir.

ÇENE YAPISI:

Makas: Her standart için uygun.

Kerpeten: FCI'da kabul, ASCA'da hata

Overshot () ve undershot () diskalifiye sebebidir.

Sadece standart oluşturulurken değil, günümüzde bile çene yapısı tartışmalara sebep olabilmektedir. Bazı yetiştiricilere göre kerpeten kesinlikle uygun değil iken bazıları ise bunu hiç önemsemez, bir kısım ise arada kalmıştır. Arada kalan bu kesim, molarlar doğru oturuyor ise ön kesicilerin kerpeten kapanmasına aldırmaz. Sığırlarla çalışan çobanlar ise genellikle darbelere dayanıksız olabileceği için kerpeten çeneyi tercih etmezler.

GÖZLER:

Badem şeklindedir, ne gömülmüş ne de pörtlek olmamalıdır. Pörtlek göz çalılar tarafından kolaylıkla zarar görebileceği için tercih edilmez. Göz rengi olarak en geniş yelpazeye sahip standartlardan biridir. Beden rengine bakmaksızın kahverengi, mavi veya ela olabilir. Bu renklerin tonları olabilir. Tek göz diğerinden farklı olabilir ve hatta tek göz bile farklı renklerden oluşabilir. Bu tipteki gözlere meşe göz (marble eye) denmektedir. Göz pigmentasyonu konusunda dikkat edilmesi gereken konu göz çeperleridir. Göz çeperleri, siyah veya blue merle köpeklerde siyah, red merle ve red (kahverengi)

tonları) köpeklerde ciğer rengidir. Gözlerin ifadeye kattığı güç bu ırkta çok kritiktir. Bakışların dikkatli, zeki ve çalışma isteği ile dolu olması gerekmektedir. Gözler de bu bakışı desteklemelidir.

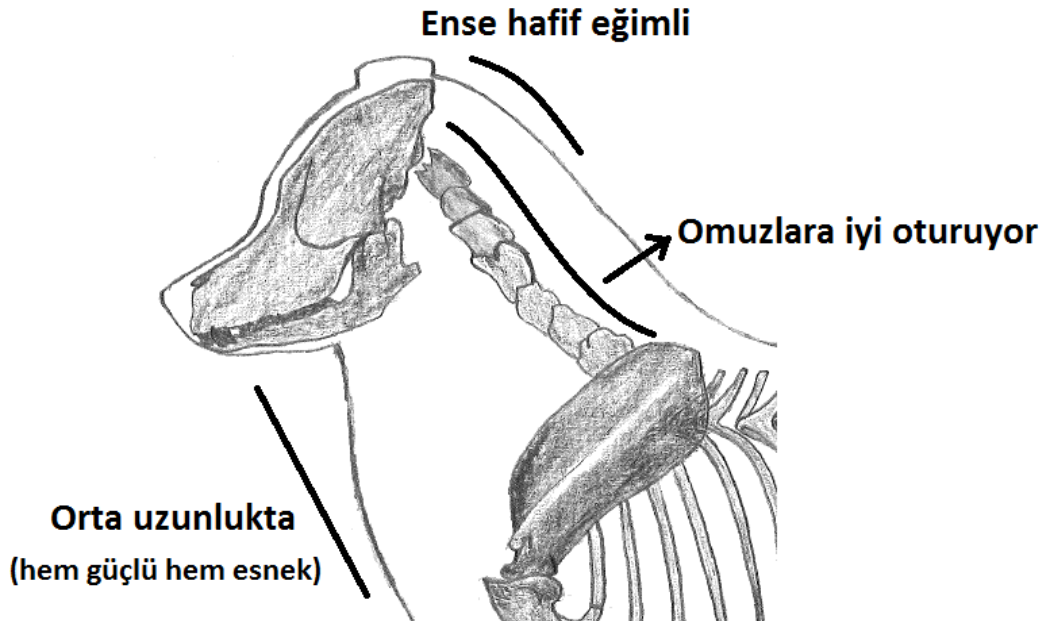
KULAKLAR:

Yukarıda sırayla button, half forward ve rose tipinde kulaklara ait örnekler verilmiştir.

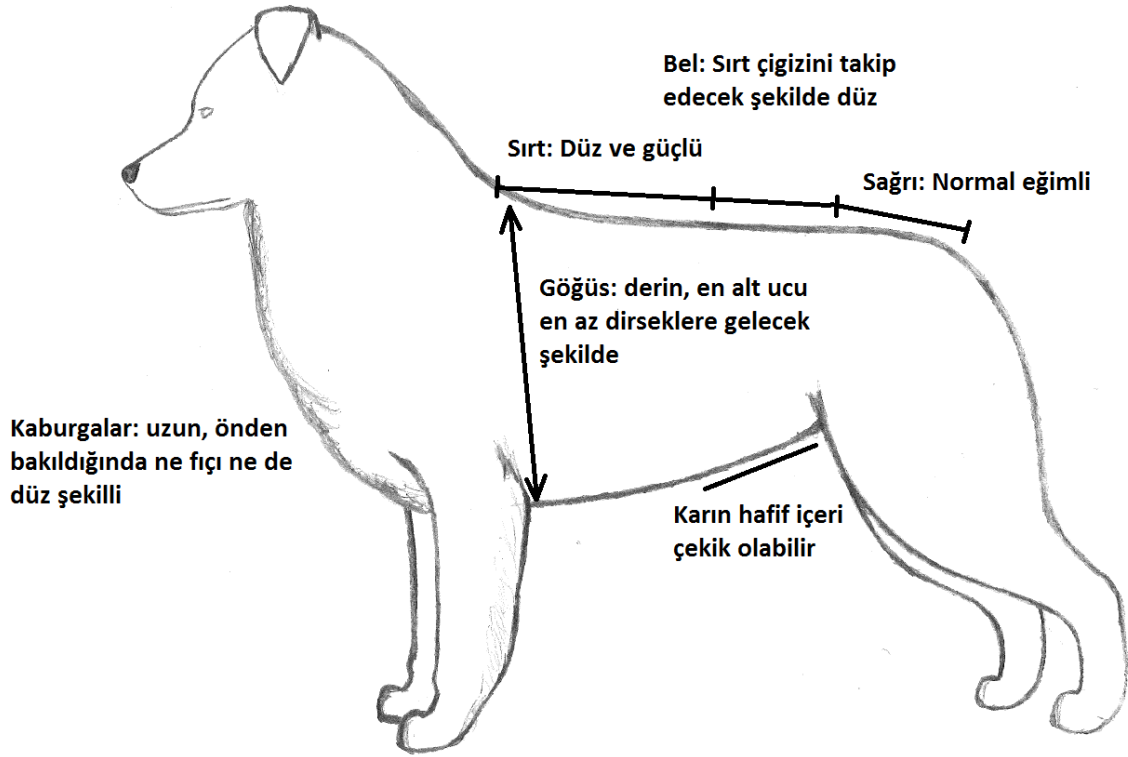
Kulaklar üçgendir, Orta boyutta ve tüy dokusundadır, Dikkat halinde ileri kırık veya yana gül kulak şeklinde olabilir. Yetiştiriciler tarafından, hem fonksiyonel hem de estetik açıdan “button” (kırık) kulak istenir. Bu kulaklar hem köpeği dış etkilerden korur hem de hava çevrimini sağlar. (ASCA standartında rose ear yok fakat hakemler hata olarak değerlendirmiyor.)

BOYUN:

Burada kritik kısım “omuzlara iyi oturma” tanımlamasıdır. Birçok kişi tarafından anlaşılamayan bir tanımlamadır. Kastedilen ise kafa yukardayken dahi boyun omurlarının omuzlarla olan birleşiminin düz olmasıdır. Bunun olabilmesi için köpeğin boyun omurlarının çok hafif bir “S” çizmesi gerekiyor.

VÜCUT:

Üst çizgi AKC standardında “düz görünümlü” şeklinde tanımlanır. Bunun sebebi çok az da olsa doğal bir kıvrımın olmasıdır, bu kıvrım köpeğe esneklik kazandırır.

Belin kaslı olup olmadığına yukarıdan bakılır, herhangi bir daralma olmamalıdır. Bel güçlü olmalıdır, önden arkaya uzanan kaslar bu bölgeden geçer. Güç aktarımı için kritik bir bölgedir.

Tuck up: Çeviklik ile hız arasındaki ince çizgiyi belirler. Eğer karın çok içe çekik ise köpek hafifler ve hız artar. Örnek: Greyhound. Bu sebeple labrador kadar olmasa da bir miktar abdominal kas gereklidir. Bu çeviklik için şarttır.

Sağır: Normal eğimlidir, orta miktarda açılı (yaklaşık 30 derece) olması istenir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bu açının üst çizginin sağrı bölgesinde yatay ile oluşturduğu açı değil, leğen kemiğinin yatay ile oluşturduğu açı olmasıdır.

KUYRUK:

Kuyruk (FCI):

- Doğal kısa (natural bobtail)
- Doğal uzun (natural long)
- Kısaltılmış: 10 cm’den uzun olmayacak şekilde (kuyruk kesiminin yasal olduğu ülkelerde)

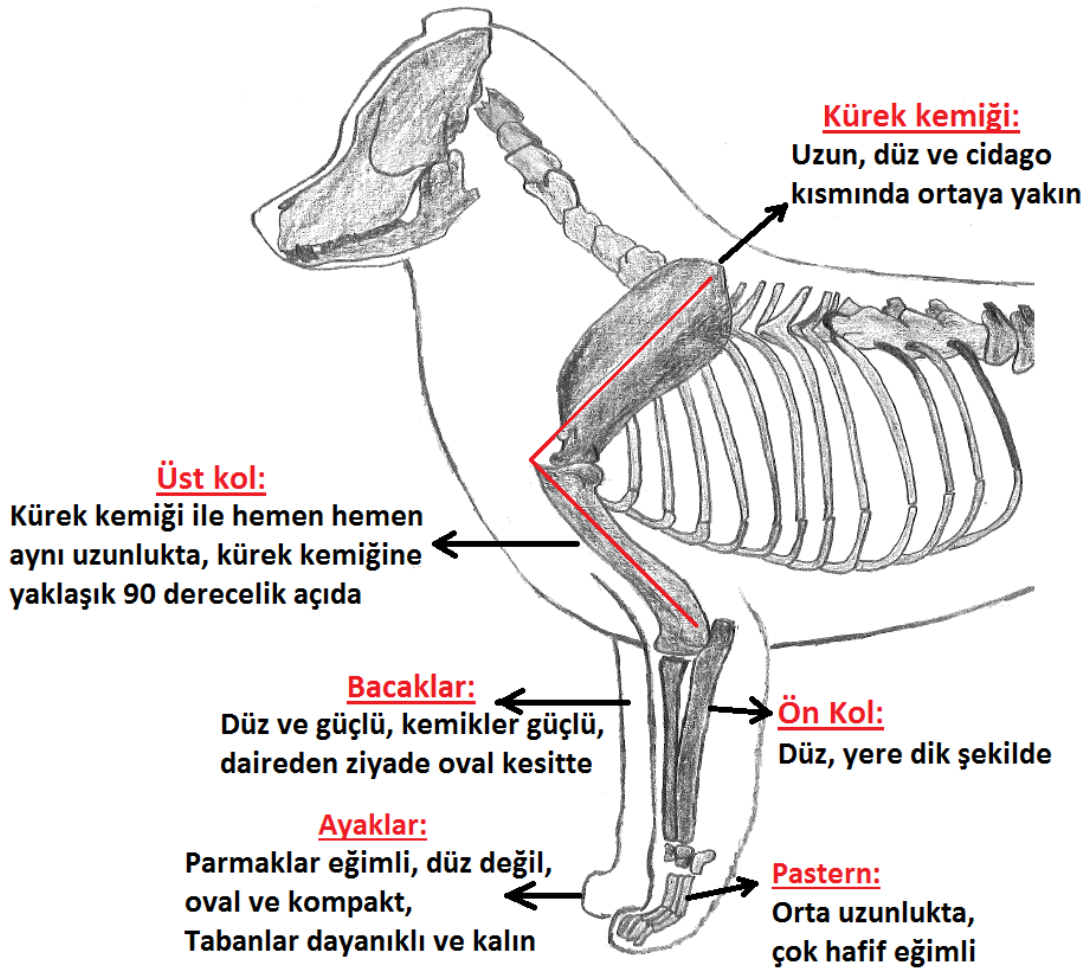
Kuyruk (AKC ve ASCA):

- Doğal kısa veya kısaltılmış (4 inch’ten küçük olacak şekilde)

Peki, kuyruk neden geleneksel olarak kısaltılıyor?

- Belirleyici özellik: Tarihsel olarak doğal kısa kuyruğu olan ırklara mahsus bir işlem. Border collie gibi benzerlerden ayırt edici özellik.
- Fonksiyonel: Çalılara takılmasını engeller, büyükbaşların üzerine basma riskini yok eder.

ÖN UZUVLAR:

Öz uzuvlar dönüşlerde pivot noktadır, bu sebeple köpeğin iş yapabilme kabiliyetine çok büyük bir etkisi vardır.

Kürek kemiği – üst kol açısı: Ne kadar düz o kadar çevik, ne kadar fazla o kadar güçlü tırıs. Bu durum bir dilemma, her iki özelliği de barındıran bireyler için arada bir yer seçilmeli. Bazılarına göre bu açı gerçekte 110 derece ama 90 dereceyi görmek ve anlamak daha kolay, dolayısı ile dik açıdan daha fazlası (110 dereceye kadar) birçok hakem tarafından kabul edilebilir.

Uzun kürek kemiği ve üst kol kemiği ön uzanmanın (reach) artmasına olanak verir. Daha etkili tırıs sebebidir.

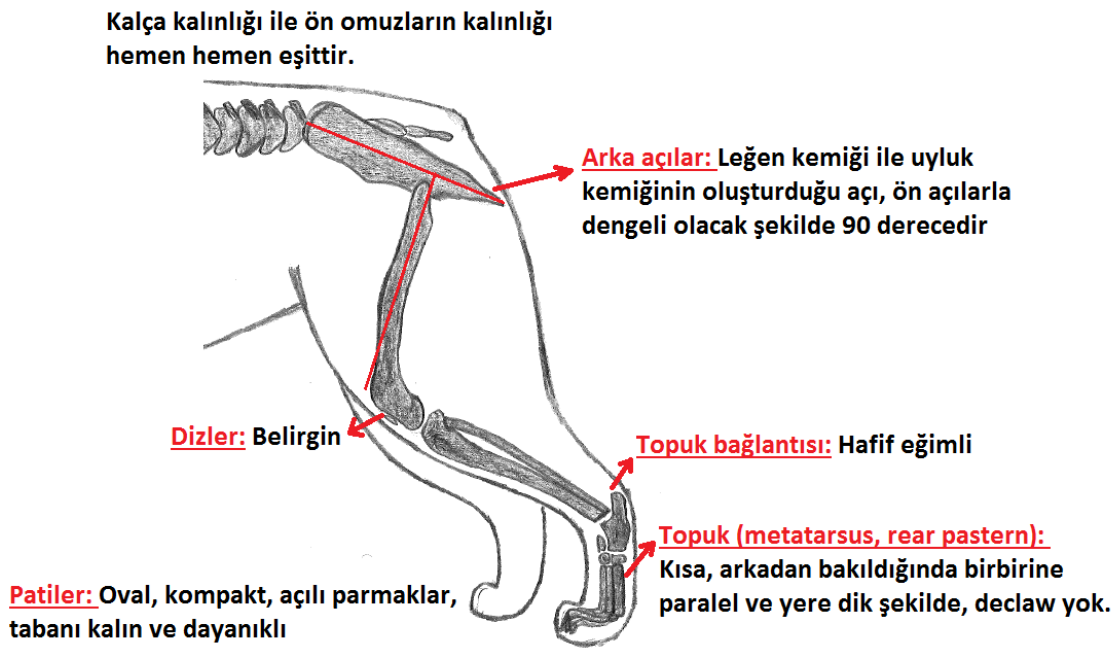
Kürek kemikleri arasındaki belirli bir boşluk olmalıdır. Bu boşluğu ölçmek için hakemler parmak yöntemini kullanır. Bu boşluk genelde sağlıklı bireylerde 2 parmak kadardır.

Standarda göre önden bakıldığında pasternler dışarıya veya içeriye dönük olmamalı. Ama ırkla çalışan çobanlara göre bu ifade tam olarak doğru değil. Bu kişilere göre pasternlerden başlayan hafif dışarı dönüklük single tracke geçişte köpekte avantaja dönüşüyor. (single track: birçok çalışan köpekte görülen, tırıs sırasında hız arttıkça bacakların köpeğin hareket ettiği hayali düz çizgi üzerine doğru yaklaşmasıdır)

Pasternler Avustralya Çoban Köpeğinde kritik önemdedir. Amortisör görevi görürler. Ne çok esnek ne de çok sıkı olmalıdır. Orta seviyede bir esneklik hareketin etkinliğini ve aynı zamanda konforu koruyacaktır.

Patiler: Kesinlikle kedi gibi yuvarlak patili **olmamalıdır**. Bu format şirin olduğu kadar köpeğin tırısına etkinlik katar, ancak çeviklikten de kaybettirir, doğal format olan oval şekil istenir.

ARKA UZUVLAR:

Sağrı orta eğimli olmalı (Amerikan Standardında yaklaşık 30 derece). En doğal ve efektif hareket için bu açı idealdir. Fakat buradaatlanmaması gereken konu bu açının sağrı açısı değil aslında pelvis ile yatay doğrunun açısıdır: 30 derece ideal açı olarak değerlendirilir, en verimli hareketi sağlar.

- Az eğimli sağrı (15 derece): Arka reach (uzanma) artar fakat güç azalır.
- Fazla eğimli sağrı (45 derece): Arka reach (uzanma) azalır fakat güç artar.

Arka açılar: Pelvis ile uyluk kemiği arasında yaklaşık 90 derecelik bir açı olmalı. **Bu açı ön kısmı temsil eden açı 90 derecelik kürek ve üst kol arasındaki açı ile uyumlu olmalı.** Dengeli bir köpeğin olmazsa olmazıdır.

Ön ve arkanın genişliği aynı: Dengeli olmanın gerekliliklerinden biridir. Köpeği bu yönden değerlendirebilmek için yukarıdan bakmak gerekir.

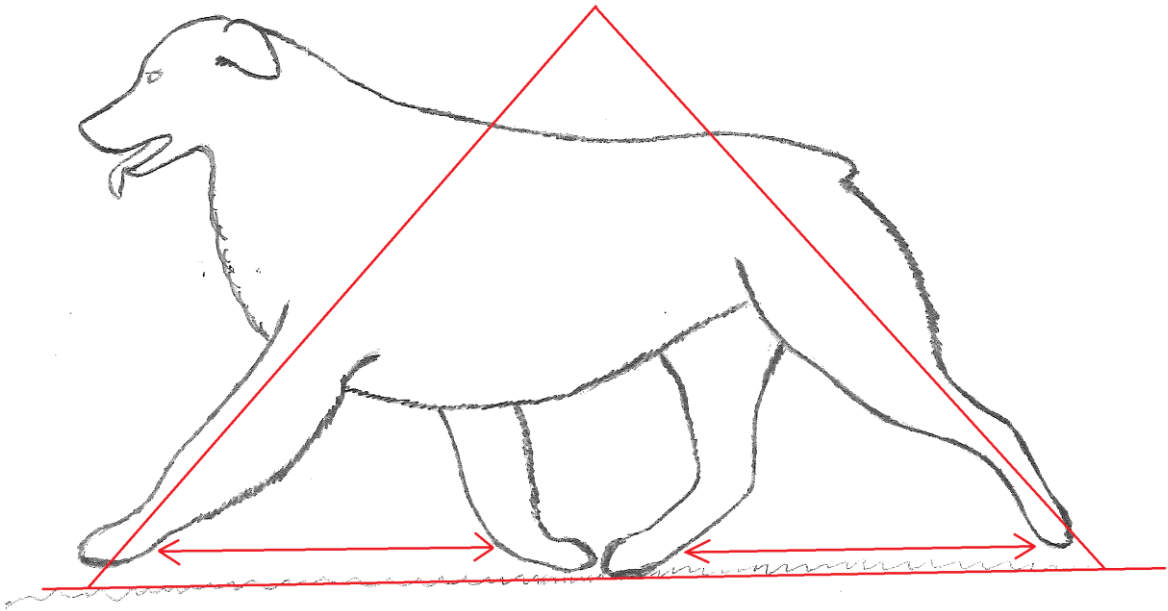
Diz belirgin: Belirgin olmayan diz güçlüdür fakat arka açılar fazla düzdür. Bu arka itiş gücünü düşürür. Aksi durum olan çok belirgin diz ise (örnek: German Shepherd) itiş gücünü artırır fakat efektifliği olumsuz etkiler.

Topuktan ayağa kadar olan arka pastern kısmı yere dik ve birbirine paraleldir. Bu kısmın kısa oluşu gücü artırır, paralel oluşu etkinliği artırır. Border collie gibi ırkların çalışan bireylerinde topuklar birbirine yakın olmaya meyillidir. Aynı durum bazı Avustralya Çoban Köpeklerinde de geçerlidir, çalışma stiline göre yere yakın çalışan köpekler için bu durum avantajdır. Ayrıca köpeğe çeviklik ve hız kazandırabilir. Fakat tırışta etkinlik kaybettirir.

Arka Patiler: Kesinlikle kedi gibi yuvarlak patili olmamalıdır. Bu format şirin olduğu kadar köpeğin tırışına etkinlik katar, ancak çeviklikten de kaybettirir, doğal format olan oval şekil istenir.

HAREKET:

Avustralya Çoban Köpeğinin en kritik özelliklerinden birisi hareketidir.

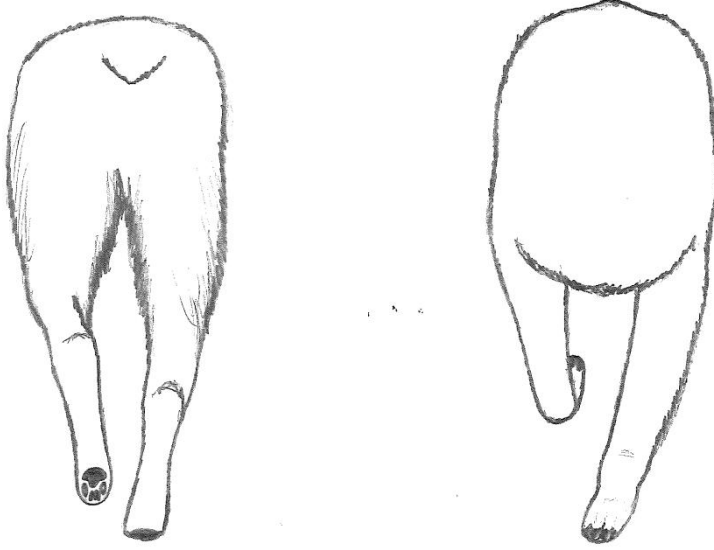
Standartta hareketin temiz, serbest ve kolay olması gerektiği yazar. Peki, bu tanımlar nedir?

- Temiz: Yatayda düz hareket (floating)
- Serbest: Yere temas sırasında çarpma stresi hissedilmemeli
- Kolay: Hareket sırasında fazla efor harcanmamalı

Hareketin aynı zamanda dengeli ve mesafe kat edici olması istenir.

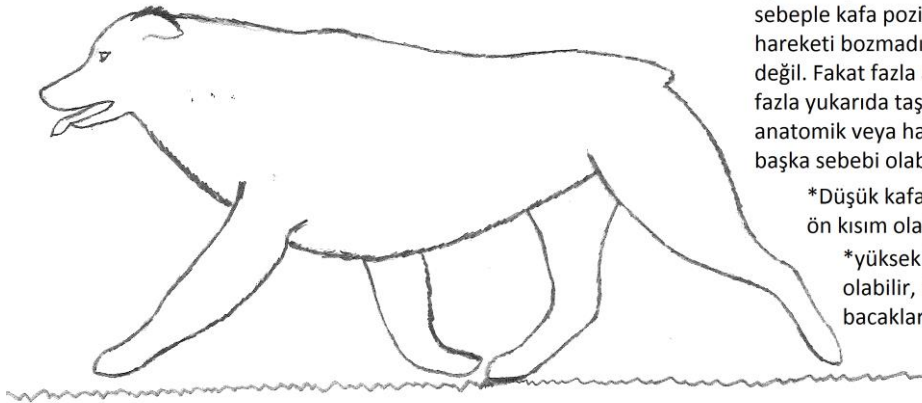
- Dengeli: Ön ve arka bacakların oluşturduğu açılar eşittir. Hareketi dengesiz köpeklerde ön ayakların havaya kalkması, yetersiz ön uzanma veya yetersiz arka itiş gücü gibi problemler görülür.
- Mesafe kat edici: Ayaklar arası birbirinden açık. Bu istenen özellik eğer abartıya kaçarsa hareketin etkinliğini çok ciddi şekilde zedeler. Fazla uzağa uzanmak isteyen (veya handler tarafından fazla hızlı koşurtulan) bazı bireyler ayaklarını havaya fazla kaldıracaklar (padding). Bu kesinlikle **istenmeyen** bir özelliktir. (1970 standardında bu özellik hata olarak belirtilmemiş aksine ırka özel bir hareket olarak belirtilmiştir. Kısa zamanda hata anlaşılmalı ve bu özellik kusur olarak standarda geçmiştir.)

Harekete önden ve arkadan bakıldığında, tırıs sırasında, hız arttıkça ağırlık merkezine doğru yönelim gözlemlenir. Bu özellik ırkta istenen/aranan bir özelliktir. (single track)

Yukarıda single track hareketin önden ve arkadan nasıl görüldüğüne dair görüntüler resmedilmiştir.

Hareket halinde kafa pozisyonu: Aşağıdaki resimde kafa pozisyonu oldukça verimli bir taşınmaya örnektir.

Kafa Pozisyonu?

Standartta kafa pozisyonu ile ilgili bir açıklama yok, bu sebeple kafa pozisyonu, hareketi bozmadıkça hata değil. Fakat fazla aşağıda veya fazla yukarıda taşınan kafanın anatomik veya handler kaynaklı başka sebebi olabilir.

*Düşük kafanın sebebi güçsüz ön kısım olabilir.

*yüksek kafanın sebebi handler olabilir, bu durumda köpek arka bacaklarını verimli kullanamayacaktır.

Flying Trot: Bu hareket tarzı, bazı köpeklerde görülen, köpeğin hareket halinde, hızlı ve her basışta yerden yukarı zıplayan bir görüntü oluşturmaya denir. Bazı ırklarda aranan özelliktir, fakat Avustralya Çoban Köpeğinde **kesinlikle istenmez**. Bazı tecrübesiz hakemlerin ilgisini çekebilecek, köpeği değerlendirmede yukarı taşıyabilecek ve hatta kazananlar kürsüsünde köpek sahibine yer ayırtabilecek bir hareket tarzı olduğu için, bilinçli yetiştiriciler tarafından, ırkın çalışma kabiliyetine

oldukça ciddi bir zarar verebilecek bir risk olarak değerlendirilmektedir. Bu köpekler genelde kesintili, sürekli zıplayan ve overlap (tırıs sırasında arka ayağın ön ayağı geçmesi) içeren bir hareket sergilerler.

TÜY YAPISI:

Orta yoğunlukta, düz veya hafif dalgalı, iklimden koruyucu ve orta uzunluktadır. Dip tüy yoğunluğu iklim değişikliklerine ayak uyduracak şekilde değişir. Tüyler kafada, kulaklarda, ön-arka bacakların ön taraflarında ve topuklardan aşağı kısımda kısa. Bacakların arkalarındaki tüyler abartılı uzunlukta olmamalıdır. Bu durum fonksiyonellik açısından kritiktir. Orta seviyede yele istenir. Bu yele erkeklerde dişilere nazaran daha belirgindir.

RENK:

Blue merle, black, red merle, red temel renklerdir. Bu renklere beyaz ve/veya tan işaretler eklenebilir. Merle varyasyonlar karakteristik olarak yaşlandıkça koyulaşır.

Bu köpeğin genetiksel geçmişinden kaynaklı beyaz lekeler ayrıca dikkat etmek gereklidir:

- Beyaz boyunlu köpeklerde, beyaz renkli tüyler cidagoyu geçmemelidir.
- Beyaz rengin olabileceği bölgeler: boyun, göğüs, bacaklar, somak, akıtma ve dirseklerden itibaren 10 cm'yi geçmeyecek şekilde vücutta.
- Kafada beyaz dominant olmamalıdır. Özellikle göz etrafı tamamıyla renkli ve pigmentasyonu kuvvetli olmalıdır.

HATALAR ve ELEMINASYON:

Hatalar: Standartta belirtilen özelliklerden herhangi bir sapma hatadır, hatanın boyutunun değerlendirilmesi, özellikteki sapma miktarı ve köpeğin sağlığını etkileyip etkilememesi ile yapılır.

Ciddi hatalar:

- Kalkık veya aşırı sarkık kulaklar,
- Tipik olmayan tüy yapısı

Eliminasyon/Diskalifiye:

- Agresif veya aşırı çekingen köpekler,
- Undershot ve overshot (1/8 inçten fazla, yaklaşık 3mm)
- Vücuttaki renkli bölgelerde beyaz yamalar (cidagodan kuyruğa, dirseklerden bacakların arkasına kadar olan bölgede beyaz olmamalı)
- Fiziksel veya davranışsal olarak anormallik gösteren köpekler

3. RENK GENETİĞİ

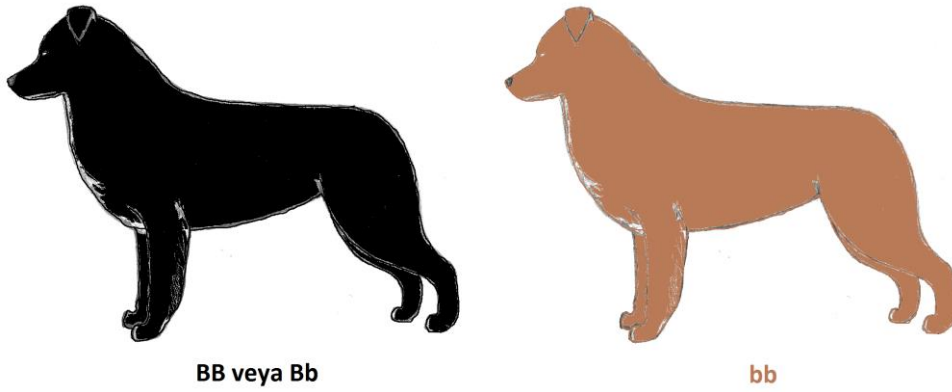
Renk genetiğine geçmeden önce birkaç genetik teriminin tanımına bakmakta fayda var:

- Genotip: Bir canlıda, kalıtsal olarak taşınan genlerin oluşturduğu kod'dur.
- Fenotip: Bir canlının genetik veya dış etmenler sebebi ile oluşmuş dış görünüşüdür.
- Modifier: Genotipi oluşturan genleri etkileyen ve yoğunluklarını değiştiren genlerdir. (örn: Avustralya Çoban Köpeğinin temel renklerinden birini oluşturan red (kahverengi) geni, modifier genler tarafından etkilenecek ton farklılıkları ile karşımıza çıkmaktadır)

Temel Renk:

Avustralya Çoban Köpeğinin temel olarak iki rengi vardır: Siyah ve Kahverengi (görüntü olarak ciğer rengi ile koyu kahve arasında değişmektedir, yurtdışı kaynaklar tarafından "kırmızı-red" olarak adlandırılmaktadır). Ana renk ile ilgili genler B locusunda bulunur.

Aşağıda iki farklı renkteki köpeğin olası genotipi belirtilmiştir.

Aşağıda genotipi bilinen eşleşmelerde doğacak yavrulara ilişkin muhtemel tablo verilmiştir. Bu tablonun ihtimaller üzerine oluşturulduğu unutulmamalıdır.

 + 	==	 + + +
 + 	==	 + + +
 + 	==	 + + +
 + 	==	 + + +
 + 	==	 + + +

Tan izler:

A locusundan etkilenen bir gen tan izlerin oluşup oluşmamasına etki eder.

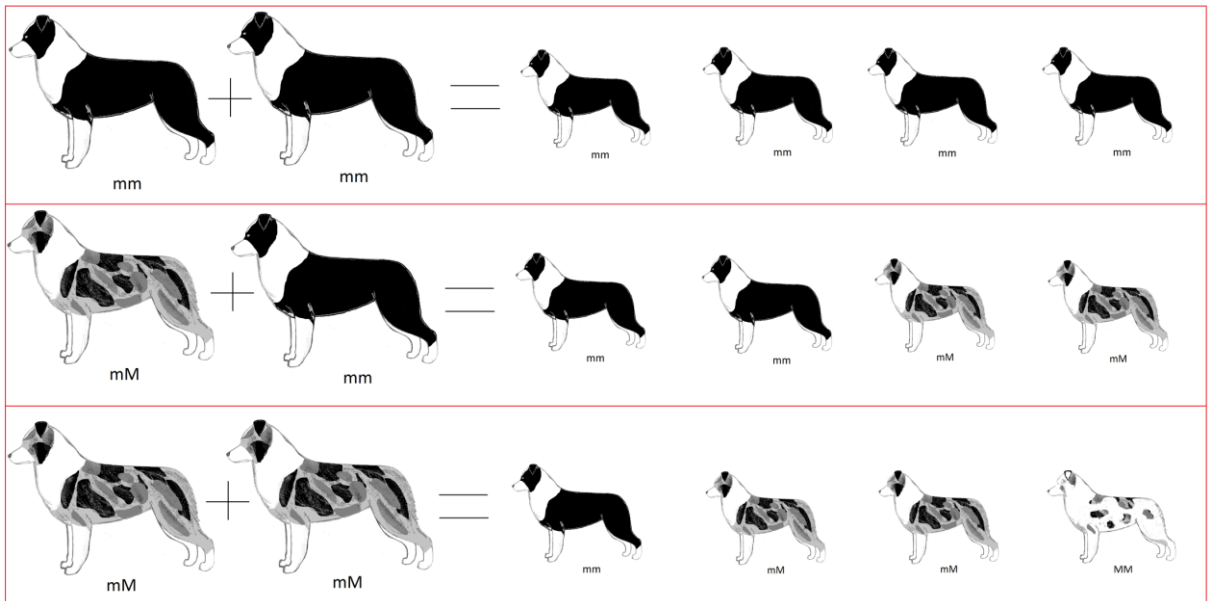
- A: Tan izlerin olmamasını sağlayan alel,
- a^y: Sable renklendirmeyi oluşturan alel,
- a^t: Tan izlerin oluşmasına sebep olan alel,
- Bu 3 alel arasında belirgin bir dominantlık vardır:
 - $A > a^y > a^t$

Beyaz bölgeler:

- Beyaz izleri fenotipe yansıtan gen S locusundadır. Bu sebeple S harfi ile temsil edilir.
- S: Beyaz rengin hiç olmamasını sağlayan alel,
- sⁱ: Kabul edilebilir beyaz izlerin oluşmasını sağlayan alel, irish spotting (örn: somak, boyun, ayaklar, göğüs)
- s^p: beyaz patern alelidir, vücutta farklı yerlerde beyaz rengin oluşmasına sebep olur. Piebald veya pattern white (örn: gövdede, bu alele sahip bireyler hatalı beyaz leke dağılımına sahip olabilirler).
- s^w: tam beyaz alelidir. Homozigot olması durumunda tamamen beyaz fenotip elde edilir (homozigot: s^ws^w)
- Dominantlıkları arasında belirgin bir sıra yoktur!

Merle:

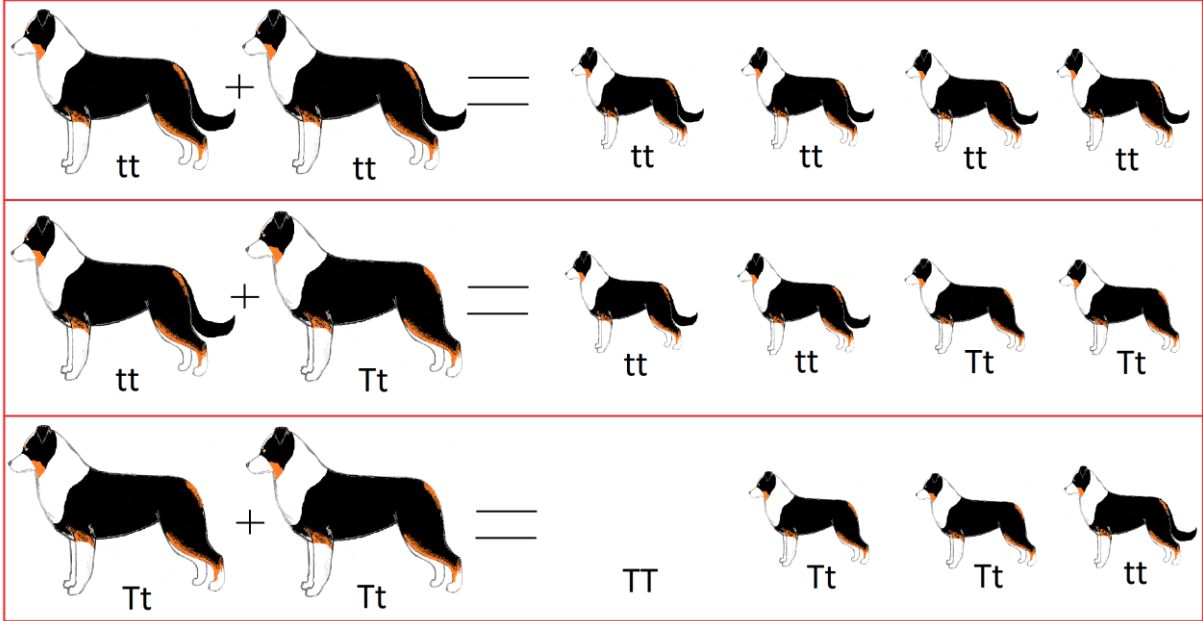
Avustralya Çoban Köpeğini çok çekici yapan bir renk paternidir. M locusunda bulunur. Dolayısı ile genotipleri ifade ederken M harfi ile temsil edilir. Aşağıdaki tabloda genotipi bilenen bireylere ait çiftleşmelerde alınacak yavruların merle paternine sahip olup olmama ihtimalleri verilmiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken, iki merle paterne sahip köpeğin çiftleşmesi durumunda, doğacak yavruların ¼ ihtimalle “double merle” denilen paterne sahip olacak olmasıdır. Bu patern bilmeyene çok tatlı görülebilir fakat beraberinde körlük ve sağırılık gibi çok ciddi sağlık problemlerini beraberinde getirmektedir. Sorumluluk sahibi yetiştiricilerin kesinlikle uygulamaması gereken bir çiftleşmedir.

4. KUYRUK GENETİĞİ

Kuyruğun uzunluğunu T locusu belirler. Bu sebeple kuyruk genotipi t harfi ile belirtilir. Aşağıda genotipi bilenen köpeklere ait çiftleşmelerden doğacak yavruların muhtemel kuyruk yapılarına ait tablo bulunmaktadır.

TT genotipine sahip yavrular hiç doğmaz, anne karnında yok olurlar. Dolayısı ile doğal kısa kuyruğa sahip bireyler arasından yapılacak çiftleşmelerde ¼ oranında daha az yavru alınır.

5. HASTALIKLAR

İrki tehdit eden ciddi hastalıklar ırkın popüler oluşundan bu yana bulunmaktadır ve ırkı tehdit etmektedir. Fakat genetik biliminin güçlenmesi ve köpeklere kolaylıkla uygulanabilir olması sebebi ile birçok hastalık, kontrollü ve bilinçli çiftleşmeler ile yok edilmiş veya kontrol altına alınmıştır. Aşağıdaki tabloda mevcut hastalıklar/rahatsızlıklarla bulunmaktadır.

Gözler	Bağışıklık Sistemi	Eklemler	Sinir Sistemi
Katarakt	Alerji	Canine Hip Dysplasia	Epilepsi
Collie Eye Anomaly	Demodex	Elbow Dysplasia	MDR1
		Patellar luxation	

Aşağıdaki bölümde kritik olduğu değerlendirilen rahatsızlıklar ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir.

Katarakt: Temel olarak göz lensinin dejenerasyonudur. Kalıtsal katarakt (yaşlı köpeklerde görülen katarakt değildir, genle yeni nesillere aktarılır) Avustralya Çoban Köpeklerinde en sık görülen göz

hastalığıdır. Gözde küçük bulutumsu noktalar ile başlar ve bu noktalar gittikçe büyüyerek görüşü etkiler ve sonunda tamamen körleştirir. Bu hastalığa sahip bir köpeğin ne kadar erken kör olacağını söylemek zordur. Birden fazla genin etmen olması sebebi ile etkin bir DNA testi şimdilik mümkün değildir. HSF4 geni büyük oranda etkin ancak %100 değildir. Katarakt tedavi edilebilir bir hastalıktır fakat kalımsal olarak aktarıldığı için bu hastalığa sahip bireyler kesinlikle üretimde kullanılmamalıdır. HSF4 Avustralya Çoban Köpeklerinde dominanttır. Fakat her zaman penetrant değildir, yani bu genotipe sahip bireyler her zaman katarakt hastası olmayabilmektedir. Bu da genetik testin önemini ortaya çıkarmaktadır.

CEA (Collie Eye Anomaly): Kalımsal bir göz hastalığıdır. Retinayı ve optik sinirleri etkiler, hastalık 5 seviyede kendini gösterir. İlk seviye sağlık açısından sorun teşkil etmez fakat ilk seviyeye sahip bir köpek, hastalığın 5. Seviyesine sahip yavrular doğurabileceği için üretim planında kullanılmamalıdır. Tek gen tarafından kontrol edilen çekinik alellerin bir arada bulunması durumunda hastalık kendini gösterir, bu sebeple DNA testi kesin sonuç elde edilebilir. Taşıyıcı bireylerin temiz bireylerle çiftleştirilmesinde bir sakınca yoktur.

Demodicosis: Aslında bildiğimiz Uyuş hastalığıdır, avustralya çoban köpeklerinde sık görülen yaygın hastalıkların başında gelir. Bağışıklık sistemi ile alakalı olduğu düşünülmektedir.

Tedavisi için kullanılacak ilaçlar MDR1 mutasyonundan etkilenebileceğinden, tedavi yöntemi kritiktir. Tedavisinde ivermectin kullanılmamalıdır.

Canine Hip Dysplasia: Kalçadaki leğen kemiği ile uyluk kemiği arasındaki eklemin gevşek olması veya o bölgede bulunan dokuların sağlıklı olmaması şeklinde kendini gösterir. Köpek yaşlandıkça etkisi artar. Bu sebeple çekilecek x-ray'lerin 1,5 yaşından sonra olması önerilir. Kalça çıkığının sebebinin ancak %30-40 arasının kalımsal olduğu düşünülmektedir. Geri kalanın travma ve diğer sebeplerden olduğu düşünülmektedir. Kalımsal olanın çok sayıda gen tarafından yönetildiği bilinmektedir, bu sebeple herhangi bir DNA testi yoktur. Çiftleştirilmesi düşünülen bireylere yapılacak x-ray ölçümleri ile derecelendirme yapılarak üretim planı belirlenir.

Canine Elbow Dysplasia: Dirsek eklemlerinin tam oturmaması kaynaklıdır. Yine kalça çıkığı gibi birden fazla gen ile kontrol edildiği için, hastalığa sahip bireyler kesinlikle çiftleştirilmemelidir.

Gerek kalça çıkığı gerekse dirsek çıkığı hastalıkları kalımsal olabileceği gibi çevre faktörler kaynaklı da olabilir. Özellikle yavru köpeklerle aşırı egzersiz yaptırılmamalıdır.

Epilepsi: Epilepsinin nedenleri ve oluşumu halen araştırılmaktadır, Avustralya Çoban Köpekleri için hem kalımsal hem de çevresel faktörlerin etkin olduğu bir hastalıktır. Hastalık taşıyıcı genler 5 farklı locusta bulunur ve bu locuslardaki taşıyıcı genlerin aynı anda bulunması halinde hastalık görülür. Bu durum hastalığın oluşma ihtimalini düşürse de birçok köpeğin jenerasyonlar boyunca hissettirmeden aslında taşıyıcı olduğunu gösterir. DNA testi ile ayırım şu aşamada zordur. Epileptik genlerin taşınmaması yetiştiricilerin sorumluluğundadır. Bu ancak epilepsi geçmişi olan kan hatlarının çiftleştirilmesinde aşırı titiz davranılarak sağlanır.

MDR1: Bazı kimyasalların sinir sistemine etki etmesini engelleyen genlerin bulunmaması durumunda, ilacın vücuda etki etmesine bağlı olarak gerçekleşen hızlı ölümdür. Özellikle ivermectin bu ırk gurubunda kesinlikle tedavi amaçlı kullanılmamalıdır. Tek genin kontrolünde olan bir mutasyon olduğu için DNA testi ile tehlike altındaki bireyler belirlenebilir. Bu bireyler aşağıda listelenen ilaçlara maruz kalmadıkça normal bir yaşam sürerler fakat yine de çiftleştirilmemeleri tavsiye edilir. Heterozigot Alellerin (+/-) özellikle ivermectinden az miktarda etkilenebildikleri rapor edilmiştir. Hatta sağlıklı homozigot (+/+) genotipe sahip bireylerin bile söz konusu kimyasallardan kötü etkilendiğine

dair kayıtlar bulunmaktadır. Bu sebeple en kesin çözüm, aşağıda listelenen kimyasalların hiçbir şekilde köpek üzerinde kullanılmamasıdır.

Tehlike içeren kimyasallar:

- Ivermectin, doramectin, abamectin (anti-parazit)
- Salamectin, milbemycin, moxidectin (anti-parazit)
- Loperamide –imodium (ishal tedavisi)
- Acepromazine (sakinleştirici)
- Butorphanol (sakinleştirici)
- Vincristine, vinblastine, doxorubicin, paclitaxel (kemo)

6. KARAKTER

Belki de çoğu yetiştirici tarafından arka plana atılmış, fakat Avustralya Çoban Köpeğinin en değerli özelliği olan **karakteri** hiç şüphesiz korunması gereken bir değerdir.

İstenen karakter özellikleri şunlardır:

- Zeki
- Dikkatli
- Gütme içgüdüğü kuvvetli
- Enerjik
- Sahibini mutlu etmeye çalışan
- Cesur
- Yabancılara karşı kuşkucu
- Korumacı
- Sadık

Çağının çok çok ötesinde olan efsanevi köpek eğitmeni Jay Sislerin eğitimlerinde Avustralya Çoban Köpeğini kullanması bir tesadüf değildir. Aşağıda kendisine ait fotoğraftaki bireylerin ne kadar dikkatli ve zeki bakışlı oldukları görülmektedir.

Bu fotoğraf ise gütme içgüdüsü, cesaret, dikkat ve enerjinin dışı vurumudur:

(Köpeğin adı: HOF WTCH Lor A Golden Zephyr of J2)

İstenmeyen Özellikler:

- Agresif
- Çekingen

Bu özellikler kalıtsal olarak aktarılabileceği gibi, çoğunlukla yetersiz sosyalizasyon kaynaklıdır. Bu sebeple ırkın sosyalizasyonuna çok büyük önem verilmelidir. Kritik sosyalleşme dönemi (genellikle 4. ila 12. Hafta arasındır) kesinlikle kaçırılmaması gereken, köpekle tüm hayatını geçirecek olan kişinin hayatını etkileyecek kadar kritik önem taşıyan, altından değerli bir dönemdir.

7. YETİŞTİRİCİLİK HAKKINDA

Kesin Hatalar: Her yetiştiricinin kesinlikle dikkat etmesi gereken, hataya sahip bireyleri üretim planında çıkarması gereken hatalardır. (örnek: double merle)

Hafif Kusurlar: Bireyin kesin olarak üretim planından ayrılmasını gerektirmeyen, ancak yetiştirici tarafından üretim planının şekillenmesinde mutlak olarak göz önünde bulundurulması konulardır. (örnek: MRD1 taşıyıcılık)

İyinin daha iyisi vardır, fakat kusursuz köpek diye bir şey yoktur. Dolayısı ile iyiyi daha iyiye götürme çabası içinde, kusursuzu ararken iyiyi kaybetmemeye odaklanmalı...

Inbreeding: İstenen özelliklerin taşınması adına yakın akrabalar arasında yapılan yetiştirmelerdir. Çok yakın akraba eşleşmelerinde “inbreeding stres” olarak isimlendirilen problemler serisi henüz ilk yavrularda kendini gösterirken, uzak akraba eşleşmelerinde bu problemlerin gelecek nesillerde ortaya çıkması muhtemeldir. Bu sebeple inbreeding faktörü üretim planında dikkat edilmesi gereken bir husustur.

Meşhur Damızlıklar: Herkes en iyi damızlıktan yavru almak ister, fakat bu süreklilik sağlayabileceğiniz bir üretim planı değildir, 2. ve 3. adımları düşünerek, doğru damızlığı bulmak gerekir.

Referanslar:

- www.vcpl.vetmed.wsu.edu (Washington State University)
- www.animalgenetics.us
- www.optigen.com
- www.kif.org.tr
- www.fci.be
- www.akc.org
- www.asca.org
- www.redwood-ranch.com